

Afghansk folkvandring – fakta, siffror och trender

Inströmningen av flyktingar till Europa har ökat enormt i år. De flesta kommer från Syrien, men afghaner utgör den andra största gruppen. Sociala system i mottagande länder har blivit allt hårdare ansträngda, särskilt på lokal nivå. Medborgare, politiker och regeringar har splittrats allt mer i sin syn vad gäller att antingen välkomna flyktingarna eller att öka legala och praktiska hinder för dem. Främlingsfientliga grupper har blivit alltmer högljudda i sina krav på att regeringarna intar en mer restriktiv hållning gentemot flyktingarna.

TEXT: THOMAS RUTTIG

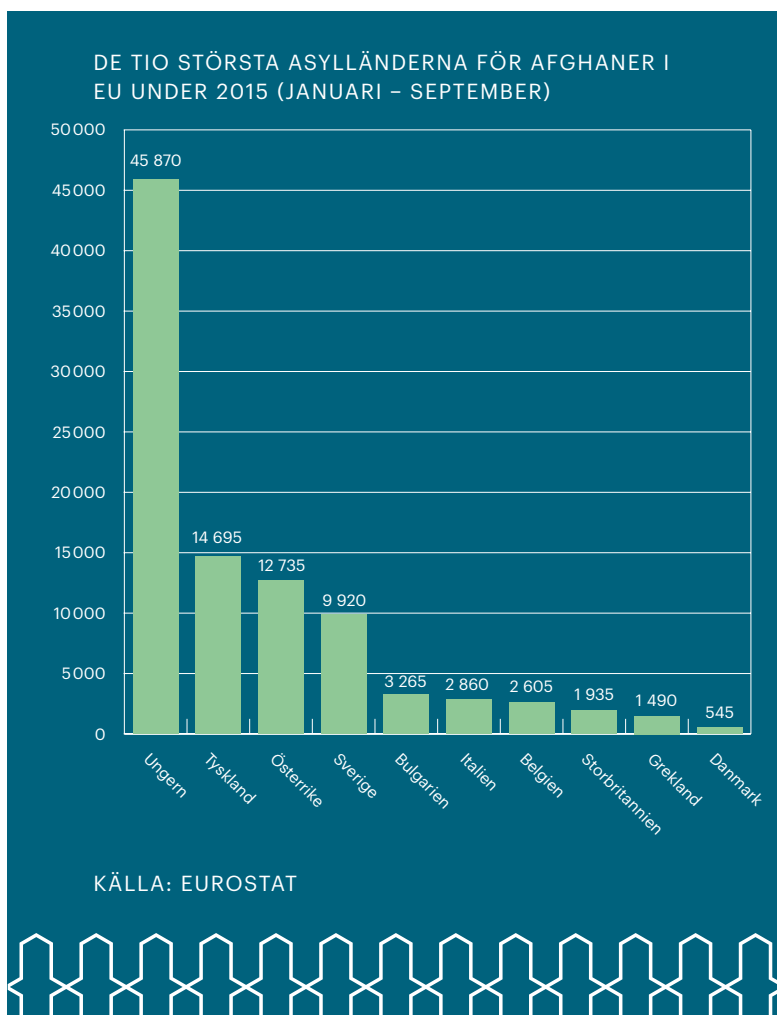
FLERA LÄNDER, DÄRIBLAND TYSKLAND och Österrike, har infört lagar för att försöka avskräcka flyktingar från att ta sig dit. Sverige var det senaste landet att återinföra tillfälliga gränskontroller den 11 november. Och sent i oktober gick Tyskland ut som första land med att säga att man överväger att utvisa afghaner som fått sin asylansökan avslagen. (Ett beslut är om detta är dock ännu inte fattat, och den tyske utrikesministern Frank-Walter Steinmeier ska ha sagt att sådana utvisningar knappast är möjliga, på grund av det dramatiskt försämrade säkerhetsläget i Afghanistan.)

EU har hittills misslyckats med att införa ett solidariskt system för att dela på flyktingbördan som kunnat accepteras av alla medlemsstater. Men samtidigt har ett stort antal frivilliga fortsatt att arbeta för att hysa flyktingarna och att täta till luckorna i systemet när myndigheter antingen varit inkapabla eller ovilliga att hitta lösningar.

Med den ökade polariseringen har siffror över flyktingströmmarna kommit att bli ett politiskt slagträ. Siffrorna överdrivs ibland, blandas ofta ihop, och kategoriseringar blir förvirrade. Exempelvis skiljer sig antalet människor som kommer till Europa från antalet asylansökningar. Samtidigt är också antalet asylansökningar högre än det faktiska antalet asylsökanden, eftersom många flyktingar begär asyl i flera länder på sin odysse genom Europa.

Utvisningsdebatten i Tyskland

Tyskland, som tidigare ansetts som ett av de mest flyktingvänliga EU-länderna, var det första landet att meddela planer på att skicka tillbaka ett stort antal afghaner vars asylansökan avslagits, efter att i många år ha låtit dessa

Afgbaner på väg mot iranska gränsen.
Foto: Jim Huylebroek.

stanna. Enligt Pro-Asyl, den största enskilda organisationen i Tyskland som arbetar med frågan, kommer kanske 7 000 afgbaner att beröras av detta hot om utvisning.

Andra europeiska länder har redan avvisat afgbanska asylsökande som fått avslag, bland andra Norge, Sverige och Storbritannien. Enligt den afgbanska flyktningministern Sayyed Hossain Alemi Balhki, i Afgbanistans parlament i november, har hittills i år 229 afgbaner avvisats från Europa.

Precis som i många andra länder, fokuserar utvisningsdebatten i Tyskland på om säkerhetsläget i Afghanistan tillåter att flyktingar sänds tillbaka, och om det åtminstone finns ”säkra områden” i landet dit människor kan ”återvända”. Tysklands regering menar att det gör det, men många kommentatorer, även inom tysk mainstream-media, har gått till skarpt motangrepp. I Deutsche Welle kallade en kommentator regeringens överdrivet positiva bild av säkerhetsläget i Afghanistan för ”ohållbar”, särskilt efter Kunduz, där den tidigare tyska ISAF-truppen hade sin bas och som föll till talibanerna under två veckor i höstas. Den tyska regeringen ansåg inte förrän 2009 att väpnad konflikt pågick i Afghanistan. Efter talibanernas övertagande av Kunduz i år sade minister de Maizière endast att ”säkerheten i Afghanistan är förstås inte så god som på andra håll”.

Richard Danziger, chef för IOM (International Organization for Migration) i Afghanistan, säger att de inte har

säkra siffror för hur många afgbaner som lämnat landet.

– Vi kan tala om utvandring, men vi kan inte tala om exakta siffror. Vi vet hur många som kommer till Europa. Vi har tittat på alla tänkbara källor till information: passansökningar, myndigheter på flygplatsen, gränskontor mot Iran, och undersökt om det har förekommit fler deportationer som skulle kunna betyda fler människor på väg till Europa. Men vi har inte lyckats pussla ihop något som kan ge oss den fullständiga bilden, sade Richard Danziger i en intervju¹.

Danziger manar till försiktighet, även om indikationerna är att antalet människor stiger. Passansökningar har ökat från ungefär 3 000 per månad tidigare i år till nästan 8 000 sent i september, enligt tyska nyhetsbyrån ARD.

Enligt Danziger beror rusningen efter pass också på att den afgbanska regeringen i maj infört nya internationella flygbestämmelser som inte längre tillåter afgbaner att använda sina gamla handskrivna pass för att resa utomlands. Det beslutet kan i sin tur, åtminstone delvis, vara ett resultat av påtryck-

¹ Intervjun spelades in av tyska ARDs södra Asien-korrespondent Sandra Petersmann. Den har till dels publicerats av ARD, medan Afghan Analysts Network (AAN) har fått tillgång till hela versionen, som kan höras via AANs webbplats.

ningar från västerländska stater, där den typen av pass inte använts på länge och de ses på med misstänksamhet.

Eftersom situationen redan var svår och procedurerna i Kabul för att få visum till de flesta andra länder är tidsödande, har detta beslut försatt många afghaner i halv panik eftersom de är rädda att de inte ska kunna resa i framtiden. Det gäller särskilt studerande och doktorander som fått stipendier att studera i väst, och familjer som behöver ta sina anhöriga utomlands för medicinsk behandling, eller dem som vill söka arbete i Iran, Turkiet eller någon av Gulf-staterna.

Dessutom är det så att alla som lämnar Afghanistan inte nödvändigtvis hamnar i Europa (ens Tyskland). Det finns många berättelser om afghaner som upptäckts och tagits om hand av iranska myndigheter, vid antingen den afghanska eller turkiska gränsen, och sedan sänts tillbaka till Afghanistan. De som till sist kommer fram till Europa gör det efter en lång och mödosam resa.

Flyktingminister Balkhi uppskattade i november att sammantaget 146 000 afghaner då lämnat landet i år, både ”legalt och illegalt”.

Generella flyktingsiffror

Enligt FNs uppskattningar har närmare 800 000 flyktingar korsat Medelhavet till Europa i år. Mer än 218 000 gjorde det bara i oktober – fler än antalet för hela 2014, vilket var 216 000. De allra flesta gjorde sin överfart från Turkiet till Grekland, vilket är den vanligaste ruten för afghanska flyktingar som för det mesta reser via Iran och Turkiet. Andra har korsat den turkisk-grekiska eller turkisk-bulgariska landgränsen.

Enligt de senaste tillgängliga EU-siffrorna fanns 399 000 förstagångs asylsökare under första halvåret 2015 i alla EU-länder sammantaget. (Dessa siffror och alla som följer är baserade på första och andra kvartalets rapporter från EUs statistikbyrå Eurostat.)

Tyskland hade det högsta antalet asylsökande under första halvan av 2015 (154 000 eller 39 procent av alla asylsökningar gjorda i Europa), följt av Ungern (65 400), Italien (30 100) och Frankrike (29 800). Räknet per capita låg Ungern, Österrike, Sverige och Tyskland i topp under samma period. I oktober 2015 hade det totala antalet asylsökanden i Tyskland för året nått 331 226, enligt officiella nationella siffror. Sverige hade vid samma tidpunkt fått 120 000 asylsökningar, jämfört med 75 000 för hela 2014.

Afghanerna bland flyktingarna

Under det första och andra kvartalet i år var afghaner den andra största gruppen asylsökande efter syrianerna. FN uppskattar att 19 procent av de närmare 800 000 flyktingar som korsat Medelhavet i år har varit afghaner, cirka 150 000 personer.

Under de tre första kvartalen av 2015 har 88 205 afghaner sökt asyl i olika EU-länder. Under det första kvartalet representerade de sju och under det andra kvartalet 13 procent av alla asylsökanden i EU (tredje kvartalets siffror är ännu inte

Enligt FNs uppskattningar har närmare 800 000 flyktingar korsat Medelhavet till Europa i år. 19 procent av dem beräknas vara från Afghanistan.

tillgängliga). Mot slutet av andra kvartalet var antalet afghaner sammantaget 39 900, vilket visar att det tredje kvartalets antal är mer än dubbelt så högt som de två första tillsammans. Som en jämförelse sökte 37 810 afghaner asyl i EU-länder under hela 2014, och 22 580 under 2013.

Endast en av fyra afghaner som kommer till Tyskland söker asyl där. Det relativt låga antalet av asylsökande, jämfört med antalet som kommer till Tyskland, reflekterar det faktum att endast en liten andel av de ankommande afghanerna stannar i landet. Många reser vidare till andra länder, eller skickas tillbaka till andra EU-länder, i enlighet med Dublinförordningen. Ett alternativ är att gå under jorden utan att söka uppehållstillstånd.

Situationen i Sverige är annorlunda. Enligt svenska myndigheter ansöker nästan alla flyktingar också om asyl, endast ett fåtal har fortsatt till Norge. Den 1 november hade 21 551 asylsökningar lämnats in i Sverige av afgha-

Afghanska flyktingar vid ett polisstaket i Slovenien trängs i väntan på att få komma på bussar för vidare transport till Österrike. Foto: Jodi Hilton/IRIN News.

ner. Endast mellan 2 och 8 november kom över 10 000 flyktingar till Sverige, varav 42 procent var afghaner. Av dem var 2 299 ensamkommande minderåriga. I januari i år kom bara 350 afghaner till Sverige.

Av alla afghanska asylansökningar i EU under det andra kvartalet i år fick 70 procent flyktingstatus eller annat skydd. Tyskland beviljade i genomsnitt 44,9 procent av afghanerna tillstånd att stanna i landet mellan januari och oktober, räknat på 4 929 ansökningar under perioden. Av dessa fick 27,6 procent flyktingstatus, bara 37 av dem (0,75 procent) beviljades full asyl, vilket ger rätt till all integrationservice. 574 (11,6 procent) fick avslag, medan övriga ansökningar löstes på andra sätt – huvudsakligen genom att lämna över fallen till andra länder i enlighet med Dublinförordningen.

Som en jämförelse var antalet beslut i Tyskland under 2014 nästan tre gånger så högt med 12 999 personer eller 46,9 procent beviljanden. Andelen afghaner som beviljades full asyl var lågt men var ändå högre 2014, med 87 fall (1,2 procent).

I praktiken har de flesta afghaner ändå stannat, oavsett status, eftersom Tyskland (liksom många andra länder i EU) har avstått från att skicka dem tillbaka av humanitära skäl, på grund av den pågående konflikten i Afghanistan. Dessa afghaner är nu i ökande grad i risk för det, särskilt i Tyskland.

I ett historiskt perspektiv har Europa tagit emot åtminstone tre tidigare, större vågor av afghanska flyktingar: den första efter Sovjets invasion 1979, den andra efter mujaheddins seger 1992, och den tredje efter talibanernas maktövertagande 1996. Den afghanska minoriteten i Tyskland, den största i Europa, växte från 51 370 personer 1994 till 126 334 år 2009. Afghanska minoriteter – en del av dem avsevärt större än i Tyskland – finns i Pakistan, Iran, Ryssland, Gulfländerna, USA och Kanada.

ter, och lågt förtroende för sin regering”. Han tillade också att hans lands myndigheter var ”överväldigade” med processer gällande det växande antalet asylansökningar, och att inställningen bland den tyska befolkningen hade förändrats. ”Istället för att välkomna dem är människor alltmer rädda”, sade Potzel.

Ett centralt inslag i den aktuella debatten handlar om ifall de flyktingar som kommer är asylsökande, flyktingar från inbördeskrig, eller ekonomiska migranter. När det gäller åtminstone afghaner är sådana distinktioner ofta svåra att göra. Som Danziger sade i sin intervju för ARD är skälen att lämna Afghanistan ofta ”en blandning av osäkerhet och dålig ekonomi”. Det ena skälet föder det andra. Han nämnde också att det finns familjetryck på unga människor, som ”skickas utomlands som ankare” om situationen hemma skulle försämrats ytterligare. Det är knappast överraskande: den äldre generationen afghaner har bevittnat inte mindre än nio övervägande våldsamma regimbyten sedan 1973. Det finns också det som tyder på att många afghaner som bor och arbetar i Iran flyr därifrån för att undvika att rekryteras till regeringstrogen milis i Syrien.

Danziger diskuterar också i intervjun den ”brain drain” som nu skadar Afghanistan, givet att många unga afghaner bland dem som flyr också skulle ha varit en nyckelresurs i återuppbyggandet av landet. Han säger även att många av dem kanske inte är fullt medvetna om de hinder de sannolikt kommer att möta under sin resa till Europa. De flesta känner till farorna vid överfärden på Medelhavet, men många vet inte vad som väntar dem i Europa – att asyl inte ges per automatik, att länderna har olika lagar, och att under väntan på beslut får de inte arbeta, och så vidare.

För att hejda strömmen av utvandrare, skisserar Danziger på flera olika möjliga vägar: givarländerna måste återföra Afghanistan till blickfånget och leva upp till de åtaganden de gjort för att stödja Afghanistans regering; men också ”på allvar inse att de fullständigt måste ompröva sina migrationspolicier”.

ÖVERSÄTTNING: GUDRUN RENBERG

Givarländerna måste leva upp till de åtaganden de gjort för att stödja Afghanistans regering och på allvar inse att de måste ompröva sina migrationspolicier.

Richard Danziger, IOM

Orsaker till den afghanska utvandringen

Tysklands ambassadör Markus Potzel sade i en intervju till IRIN News i november, att Tyskland förstår anledningarna till att människor lämnar Afghanistan som ”bristande säkerhet, dålig ekonomi, dåliga framtidsutsik-

FOTNOT: Artikeln är en kortad version av artikeln ”Afghan Exodus”, publicerad på Afghan Analysts Networks (AAN) webbplats den 14 november där den finns att läsa i sin helhet. Artikelförfattaren har godkänt bearbetningen och även gjort uppdateringar inför A-Nytts pressläggning.